

A terület D-i kétharmadán sikerült azonosítani, majd többhónapos kézi földmunkával újból kitisztítani az 1988–1989 években kijelölt, és részben vagy teljesen feltárt régészeti szelvényeket.

A terület D-i felében, (elsősorban) DNy-i negyedében nagyobb érintetlen felületeket, illetve csak részlegesen feltárt 2,5×5 m alapterületű régészeti szelvényeket találtunk. Itt, a korábbi telekbeosztás szerint négy nagyobb, K-Ny-i tájolású, modern (19–20 századi) pince alapozásakor bolygatták a rétegsorokat. A vázolt körülmények ellenére kb. 10–15 középkori, 12–17. század közötti intervallumra keltezhető hulladékgödröt, egy Árpád-kori épület Ny-i felét, 3 római kutat (Kr. u. 2. század), mintegy 60 római temetkezést (többségében 3–4. századi csontvázas rítusú sírt, vagy sírroncsot), és kb. egy tucat őskori objektumot (gödröt?) sikerült azonosítani, részben, vagy egészen feltárni. A kora és késő bronzkori, illetve rézkori gödrök között 2 esetben zsugorított csontvázas temetkezést figyeltünk meg.

A terület É-i felében (Lajos utca 83–89.) folyamatosan, de egyre ritkábban kerültek elő római sírok.

Az egykori Lajos utca 81–83. számú telkek K-i végében Kr. u. 2. századra keltezhető római őrtorony falazatának ÉK-i sarka jelent meg a temetőhorizont alatt. (Az objektum déli falát, illetve DK-i és DNy-i sarkát már felmérték 1989-ben).

Az őrtorony sarkától ÉÉNy-i irányban kavicsos, murvás, többretegű római út Ny-i széle jelentkezett, közvetlenül az újkori feltöltés alatt, melyet teljes szélességében csupán az egykori Lajos utca 89. sz. telek K-i végében sikerült letisztítani; (a nyomvonal irányának, szélességének, az útszövet teljes vastagságának megfigyelését itt újkori pincék, tímárcádák és világháborús bolygatók nehezítették). Az út Ny-i szélén (a Lajos utca 87. és 89. sz. ingatlanok nyugati felében), az úttal azonos tájolású épületek álltak a 3. században, melyeket többször átépítettek (leszűkítések, falkiszedések), vagy megújítottak (padlók, planírok és újabb járórétegek). Az épületeket és az utat már biztosan nem használják a 4. század közepe táján. Csontvázas sírok (főleg tegula-béltűek) jelentek meg a házak között és az út felületébe ásva is, bár szórványosabban, mint a Lajos utca 83–85-től D-re. Szórványos La Tène és egyéb őskori gödröket találtunk a római falak alatt.

A Lajos utca 85. sz. telek É-i szélén két, korábban egy tagban, teljesen feltárt felülettől É-ra 3 m széles, V-metszetű, K-Ny-i tájolású, kora római védműárkot (fossát) figyelhettünk meg az ásatási terület teljes szélességében. Az árok felett, illetve D-i oldalán római kori épületeknek már nem volt nyoma, É-i szélén több (összesen 7) kisebb tűzhely és egy nagyobb (egykor minimum 4 m belmagasságú) mészégető kemence került elő. A 3. század végi és 4. századi sírok ebben a zónában is a kései temető É-i terjeszkedését, illetve a canabae D-i határának feladását, a lakott városrész pusztulását jelzik.

HABLE TIBOR – KÁRPÁTI ZOLTÁN

54. Budapest, III. Óbudai Gázgyár, volt tisztviselőlakások

B, LT, Rő

Az Óbudai Gázgyárhoz tartozó volt tisztviselőlakások és a Duna partja közötti sávon (hrs. 19333/29 és 19333/32) mélygarázsos lakópark építését tervezték. A kutatások a terveknek megfelelően – és figyelembe véve a területen korábban működött sóderosztályozó nagyméretű, szint alatti betonépítményeit – elsősorban a terület K-i széle mentén folytak.

A 2002. július 22. és szeptember 6. között végzett feltárás első fázisában a feltételezett római kori É-D-i irányú útra merőlegesen három szondát húztunk, gépi segítséggel. Közülük az É-i szonda többméteres mélységig csak folyó sódert tartalmazott, alatta már sötétszürke folyami iszap volt. A másik két szondában azonban a sóderos réteget 20–150 cm mélyégben, a Duna irányában vastagodva találtuk. A sóderos réteg feletti újkori feltöltés az érmekek alapján 1882 után keletkezett. A rétegből származó nagy mennyiségű római kori lelet (tégla, kerámia, falfestménytöredék) alapján a meginduló polgárvárosi (?) feltárások „meddő” anyagát, valamint a Gázgyár építése során „kitermelt” földet, benne pl. rontott dörzstájtöredékekkel, salakkal stb. helyezték el itt. A szondák eredményei alapján három, nagyjából 10×10 m-es szelvényt nyitottunk É-D-i irányban, ahonnan a felső újkori réteget géppel távolítottuk el.

Az újkori, illetve a sóderos réteg vékony Ny-i széle alatt egy homokos, áradásos feltöltődést figyelhettünk meg, mely a K-i oldalon magasabban (töltésszerűen) jelentkezett, nyugaton pedig keréknyomokat figyelhettünk meg benne. A homokos feltöltés alatt, vele azonos irányítással, kemény, szürke felületű járósínt értünk. Az útréteget északon és délen is átvágtuk, felszínéről a 19. század első feléből és az őskorból származó leletanyag került elő.

Az előkerült útrészlet legutolsó használatának időszakát jelölik az újkori leletek. Az út kitézése, iránya, jellege azonban jól illeszkedik a 2000-ben, a Graphisoft területén feltárt, s római kori réteggel is rendelkező úthoz. Ezen a szakaszon a római kori szintnek nincs közvetlen bizonyítéka. Az úton előkerült keréknyomok távolsága 140 cm, ami azonban a római kori kocsik esetében is használatos tengelytávolság volt. Az út töltésébe belekeveredett őskori anyag jelezte, hogy őskori telepen haladt keresztül.

A viszonylag kis területen folytatott feltárás során az őskor négy kronológiai horizontjának leletanyaga és objektumai kerültek elő.

Az ásatáson előkerült legkorábbi régészeti objektumot egy az 1. szelvényben feltárt K-NY-i tájolású csontvázas sír képviseli. Az elhunytat zsugorítva, bal oldalára fektették, a fej környékén helyezték el a mellékleteket: egy nagyméretű csőtalpas tálat fejjel lefelé fordítva, egy kis kétfülű csészét és egy kisebb csücskös peremű csőtalpas tálat. Sajnos a sír K-i végét egy római

kori gödör vágta, így a vázhoz tartozó koponya hiányzik, a gödörből azonban a koponya töredékein kívül további, minden bizonnyal a sírhoz tartozó mellékletek kerültek elő: egy behúzott peremű, bütyökdiszes tál, illetve egy nagyobb, gömbös testű, függőlegesen átfúrt fülű edény töredékei.

A sír rítusa és mellékletei alapján a középső réz-kor időszakára datálható és beilleszthető a Ludanice kultúra ismert fővárosi lelőhelyei közé. A korszak főváros vidékén megfigyelt temetkezési szokására jellemzőek a magányos sírok – amilyen a Duna-parton feltárt sír is lehetett – esetleg néhány temetkezésből álló kis temetők.

A következő régészeti horizontot a Harangedény-Csepel-csoport kora bronzkor II. fázisára datálható telepjelenségei képviselik. A kora bronzkori települést a római kori út alatti kb. 60–70 cm vastagságú barna kultúrrétegből nagyobb mennyiségben előkerült kora bronzkori kerámia jelzi. A 2. számú kutatóárokban egy vöröses, paticsos folt alatt egy – a sárga altalajba mélyülő – kora bronzkori gödör is előkerült, nagyobb mennyiségű kerámiával és állatcsonttal.

A lelőhelyről egy a késő bronzkor végére, az urnamezős kultúra időszakára datálható turbántekercses peremtöredék is előkerült a 3. számú kutatóárok barna rétegéből. Az egyetlen töredék alapján komolyabb településtörténeti megállapítások nem tehetők, elképzelhető azonban, hogy a közelben létezhetett egy urnamezős lelőhely, a kultúra lelőhelyei ugyanis sűrűn követik egymást a békásmegyeri Duna-parton, sőt a szomszédos Hajógyári-szigeten is kerültek elő urnamezős leletek.

A római kori út alatt a terület déli részén néhány szürke, korongolt kelta kerámiatöredék került elő, és a 3. számú kutatóárokban egy mély, paticsos betöltésű gödörből kora bronzkori töredékek mellett kelta cserepek is előkerültek. Ezek egyértelműen jelzik a terület késő vaskori lakottságát, hasonlóan a békásmegyeri Duna-parton korábban előkerült kelta leletekhez.

Munkatárs: Havas Zoltán régészhallgató. A területen talajmintát vett dr. Fülek György a Szent István Egyetem munkatársa.

ZSIDI PAULA – REMÉNYI LÁSZLÓ

55. Budapest, III. Pacsirtamező utca 17.

Ró

Irodaház alapozási munkáit megelőzően végeztünk feltárást a telken (hrs: 17797) 2002. október 2. és november 18. között. A telek Ny-i felén a tervezett egyszintes mélygarázs alapozása csak újkori rétegeket érint.

Az előző években 1997–2001 között feltárt, a limesutat Ny-ról szegélyező épületsorban álló nagy lakóház telekhatárát sikerült megfigyelnünk. A telekosztás valószínűleg már az 1. század végén kialakult, a két telek kerítése közt ekkor még sikátor húzódott. A terület mikrodomborzati viszonyai, jelentős K-Ny-i lejtése miatt

már a második század első felétől a sikátort megszüntették, s a két telket egyetlen kerítéssel választották el. A 2. század végén 3. század elején ez a kerítés kőből épült.

KIRCHHOF ANITA – MADARASSY ORSOLYA

56. Budapest, III. San Marco utca 24–26.

Ró

A telken (hrs: 174000–174001) 2002. szeptember 19. és november 22. között folytattunk megelőző feltárást. A katonaváros nagyobb lakóházának részlete került elő, a ház K felé, a San Marco utcai úttest alatt folytatódik. A feltárt épületrészlet a 3. század első felére keltezhető, többszörös átépítés nyomaival. Az utolsó átépítések során alakították ki a fűtésrendszert, többperiódusú, egymást kiváltó praefurniumot és fűtőcsatornát sikerült megfigyelnünk.

Hasonlóan a katonaváros más pontjain mutatkozó tendenciákhoz, a városrész felhagyása után ezt a területet is temetőnek használták. Feltehetőleg az egyik parcella széle lehetett területünkön, két sírt és három állattemetkezést tártunk fel.

KIRCHHOF ANITA – MADARASSY ORSOLYA

57. Budapest, III. Selmeci utca 17.–Zápor utca 23.

Ró

2002. május 9. és május 22. között megelőző feltárást folytattunk a saroktelken. A telek DNy-i sarkánál a járda szintjétől számított 2,95 m mélység lesz az épülő ház alapozásának alja. A felső, újkori rétegeket gépi földmunkával, régészeti felügyelet mellett bontották el. Az alapozási sík a római réteget érintette, illetve a Ny-i oldalon részben bele is mélyült. A római réteg felületének nyesésekor, a telek Ny-i felén három késő római sír jelentkezett. A téglasírokat a római kor folyamán megbolygatták, kirabolták, a csontokat és téglákat visszadohányolták. A harmadik, szintén bolygatott sírből érmek, övcsat és egy erősen korrodálódott vastárgy került elő. Ezt a sírt valószínűleg vakolattal látták el. A többi sírből – a csontokon kívül – leletanyag nem került elő. A téglatöredékeken tabula ansata-s illetve téglalap alakú bélyegek részletei láthatók. A sírokat ÉNy-DK-i irányban tájták.

KIRCHHOF ANITA

58. Budapest, III. Selmeci utca 26.

Ró

Társasház építését tervezték a régészetileg védett telken – az aquincumi canabae területén –, ezért szükséges volt az építkezést megelőző feltárást, amelyet 2002. november 21. és 29. között végeztünk. Az épület alapozási síkja nem érintette a római kori kultúrréteget. A terület római kori beépítettségének megállapítása érdekében 1×7,20 m kutatóárkot nyitottunk, amelyben az